

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

תוכן עניינים

א. קורא את השם ואינו צריך להפריש ... כיון דטריחא ליה מילתא לא מפריש	2
ב. בריית נשמה חשובה חטה לא חשובה	3
ג. האוכל בכורים עד שלא קרא עליהם	5
ד. קדשי קדשים חוץ לקלעים קדשים קלים ... חוץ לחומה	6
ה. ומעשר שני חוץ לחומה	8
ו. השובר את העצם בפסח המהור ה"ז לוקה ארבעים	12
ז. אבל המותיר במהור	12
ח. והשובר בטמא אינו לוקה ארבעים	14
ט. הנוטל אם על הבנים רבי יהודה ... משלח ואינו לוקה זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין חייבין עליה	15
י. בכורים הנחה מעכבת בהן קריאה אין מעכבת בהן	15
יא. לאוכל בתודה ובשלמים לפני זריקה שהוא לוקה	16
יב. לאוכל מן הבכור אפי' לאחר זריקה שהוא לוקה	18
יג. לאוכל מן העולה לאחר זריקה אפילו בפנים שהוא לוקה	19
יד. חומרא דבכורים ממעשר שכן אסורים לזרים	20

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

מז.	מעשר חמור שכן אסור לאונן
21	
מז.	מעשר חמור שכן טעונין כסף צורה
23	

דף יז.

א. קורא את השם ואינו צריך להפריש ... כיון דטריחא ליה מילתא לא מפריש

בימי יוחנן כהן גדול¹ שהיה אחר שמעון הצדיק, שלחו ב"ד הגדול ובדקו בכל גבול ישראל ומצאו שהכל זהירים בתרומה גדולה² ומפרישין אותה, אבל מעשר ראשון ומעשר שני ומעשר עני היו מיעוט עמי הארץ מישראל מקילין על עצמן, ולא היו מפרישין אותן, לפיכך גזרו³ שלא יהא נאמן על המעשרות אלא אנשים נאמנים, אבל עמי הארץ פירותיהן ספק, ואין נאמנין לומר מעושרין הן וזהו הנקרא דמאי.

והתקינו שלא יהא אדם מפריש מן הדמאי אלא תרומת מעשר, מפני שהוא עון מיתה, ומעשר שני שאין בזה הפסד שהרי בעליו אוכלין אותו, אבל מעשר ראשון ומעשר עני אין מפריש מן הדמאי מפני שהוא ספק, והמוציא מחבירו עליו הראיה, לפיכך אומר ללוי או לעני הבא ראיה שאינו מעושר וטול מעשרות.

¹ רמב"ם הלכות מעשר פרק ט הלכה א – ג

² לפי שחטה א' פוטרת את חברי וקל להפרישה ועוד שהיא במיתה לזרים אבל על תרומ"ע סברו שאינו במיתה כ"ז שלא הפרישו מעש"ר ועוד דמיתה דידה לא כתיב בהדיא ומדרשא אתיא ולכן לא ידעי לה הע"ה וזולו בה וכן בשאר המעשרות וזולו בזה. עיין רא"ש דמאי ריש פ"ד וחלה פ"ד מ"ו וריטב"א ב"מ צ' א' בפ"י השני ורע"ב ריש דמאי וע"ש בתוס' אנשי שם שהטעם השני עיקר וכ"כ בתוס' חדשים ובתוס' רעק"א בפ"ח דפאה מ"ב ובר"י קורקוס לקמן פ"ב הט"ו, ועי' במאירי כתובות נ"ה ב' שכ' טעם אחר משום שהדרשנין לא הזהירו על תרומ"ע שזה שייך ללויים ע"ש אבל במאירי חלה פ"ד מ"ד כתב כטעם הר"ש

³ ואף ע"ג דרוב ע"ה מעשרין הם ומדה"ת הולכין אחר הרוב ועוד דמה"ת כל אדם נאמן על המעשרות מ"מ כיון שראו ב"ד שהיו מיעוט דשכיח טובא והיו הרבה נכשלין בזה גזרו עליהן ומ"מ אינו אלא מדרבנן דמה"ת אולי בתר רובא ואפי' אינו אומר מעושרין הן הוי מה"ת כאילו אמר מעושרין הן ולכן אין מעשרין מן הדמאי על ומ"מ אף ע"ה שהוא מהרוב שמעשרין אין נזהר בדמאי. דרך אמונה שם ג

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

אף על פי שאין מפרישין מעשר עני מן הדמאי, צריך לקרות לו שם ואינו מפריש, כלומר לקבוע מקום ולומר עישור או עשירית מה שיש כאן בצפוננו או בדרומנו, מעשר עני או שנותן עניו בצד זה ואומר כאן יהא מעשר עני, ואוכל. וכל זמן שלא קרא שם אסור לאכול⁴. וי"א⁵ שצריך להפריש אבל א"צ ליתן לעני, אבל רוב הראשונים כתבו שאין צריך.

ב. בריית נשמה חשובה חטה לא חשובה

כבר התבאר במסכת יומא דף פ. ולעיל דף יג: שכל איסורי מאכלות⁶ שבתורה⁷ שיעורן בכזית⁸ בינוני⁹, בין למלקות בין לכתת בין למיתה בידי שמים¹⁰.

⁴ תוספתא מע"ש פ"ד ה"ה ע"ש במפרשים ומשמע דגם בשבת אסור דלא כר' יוסי שם
⁵ מאירי כאן ויומא ח' ב' בשם י"מ וכ"נ מלשון התוס' בנדרים שם וכ"נ מלשון הר"י בן מ"צ בדמאי פ"ד מ"ג וצ"ע טעמם
⁶ רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יד הלכה א
⁷ אכילת חלב ודם ונותר ופיגול וטמא ונבלה ובהמה טמאה וניד הנשה ובשר המת להאחיל ומגע נבלות
⁸ בשו"ע או"ח תפ"א כתב י"א שהוא חצי ביצה וכונתו לדעת תוס' ועיי"ש במ"ב ס"ק א' "שדעת הרמב"ם דכזית הוא כשליש ביצה ועיין במ"א וביאור הגר"א מש"כ בזה ... מש"כ המחבר כזית כחצי ביצה לאו מלתא פסיקתא היא בזמנינו דיש מאחרונים שהוכיחו דביצים המצויים בזמנינו נתקמנו הרבה עד למחצה מכפי שהיו בימים הקדמונים שבהם שיערו חכמים ולפ"ז בכל מקום שהשיעור הוא כחצי ביצה צריך לשער בכביצה בזמנינו". ובמדת הביצה הבינונית שבימינו עם קליפתה נחלקו הדעות ומובא הכלבשיעורין של תורה (מהגרי"י קניבסקי זצ"ל ובס' שעורי תורה) מהגרא"ח נאה זצ"ל (שיש אומרים ששיעורה 50 סמ"ק ויש אומרים 57.6 סמ"ק, ולשיטות שנתקמנו הביצים יש להכפיל מדות אלו, נמצא מדת הביצה לשיטה אחת 100 סמ"ק ולאידך 115.2
⁹ וגם בדם זהו שיעורו כזית שהרי כשיקרוש רביעית דם יעמוד על כזית ושיעור אחד הוא. ערוה"ש יו"ד סו ד.
ונראה דפשוט להכסף משנה דגבי איסורי מאכלות שיעור משקין ברביעית. ולומר דכוונת הר"מ דממחה כזית יבש והוי רביעית בלח זה אינו מוכרח, דלא כל המשקין שוים אם כן אפשר לחלק דכל היבא דכתיב שתיה הוא דוקא רביעית אבל היכי דכתיב אכילה רק שתיה בכלל אכילה, הוי ליה בכזית כלשון אכילה. ספר מנחת חינוך מצוה קמח אות יג.
¹⁰ ונפקא מינה לפסול עדות שבפחות מכזית אינו פסול לעדות מן התורה שאינו אלא חצי שיעור כמש"כ בפמ"ג בפתיחה כוללת ח"א אות כד וח"ג אות יד, ועוד נ"מ בנתערב כזית בכדי אכילת פרס כלומר כזית בשלוש ארבע ביצים דלכו"ע אמרינן ביה טעם כעיק מן התורה עיין ב"י יו"ד צח ופמ"ג בפתיחה שער התערובות ועיין שם עוד שגם אבר מן החי שאין בו כזית לא הוה בריה, וכן כתב הפרי תואר אות א'. והכרתי ופלתי אות ג' כתב בפשיטות להיפך דאף פחות מכזית הוה בריה. ולא ידענא כיון דהטעם דאחשיבה רחמנא למלקות, כל שאין כזית פסור הוא.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

אולם זהו¹¹ כשאכל כזית מבריה גדולה, או שצרף מעט מבריה זו ומעט מבריה זו שבמינה עד שיאכל כזית.

אבל האוכל בריה טמאה שיש בה נשמה, או איסור אכילה שיש בו נשמה בפני עצמה כולה, כגון נמלה או עוף טמא וגיד הנשה ואבר מן החי¹² וכיוצא בהם¹³, הרי זה לוקה מן התורה¹⁴, ואפילו היתה פחותה מן החרדל, בין שאכלה מתה בין שאכלה חיה, ואפילו סרחה הבריה ונשתנית צורתה הואיל ואכלה כולה לוקה. והוא בשלא סרחה והבאישה עד כדי שלא תהא ראויה לאדם אבל אם סרחה כל כך האוכל האסור אחר שהסריח והבאיש ובטל מאוכל אדם הרי זה פטור¹⁵.

ודוקא בבריה¹⁶ שהיא חשובה דהיינו בריה שהיה בה חיות, ושהיתה אסורה משעה שנוצרה, וגם בעוד שמה עליה, דהיינו כשהיא שלימה שקורין אותו סתם עוף טמא או גיד הנשה.

ולפיכך נמלה שחסרה¹⁷ אפילו אחת מרגליה אינה אינו לוקה עליה¹⁸ אלא בכזית, לפיכך האוכל זבוב שלם או יתוש שלם בין חי ובין מת אפילו אין בו כזית לוקה משום שרץ העוף.

¹¹ שם פרק ב הלכה כא

¹² קא מטחורין, אבל מטמאין לא הוי בריה, דאבר מן החי אינו נוהג בטמאה [הולין קא, ב]. ואבר מן השרץ אף משרצים המובדלין לא הוי בריה. ואף דלענין מלקות לקי על אברים אפילו כל שהוא, כדמוכח במעילה [טז, ב], מכל מקום לא הוי בריה, דבריה לא הוי רק אם הוא כל הכמות כעין שנוצרה או שהוא כל הכמות שפירשה התורה לאיסור, אבל אבר מן השרץ אינו כעין שנוצרה, וגם אינו כל הכמות שפירשה רחמנא, דשרץ על שם שלימותו נקרא, כמו שכתב הרא"ש בחולין דף ק', חו"ד שם ב

¹³ וביצה שיש בו אפרוח, עיין בש"ך שם ב דלא בריא דדוקא יש בה אפרוח אבל לא כשיש בה דם

¹⁴ שכיון שאמרה תורה עליהם לא תאכל אותם מסתמא בין גדול בין קטן קאמרה ואפילו משהו, וכיון שהחמירה התורה עליהם לענין מלקות אחשבינהו רבנן גם כן והחמירו בביטולן, לבוש יו"ד ק א

¹⁵ מ"מ שם

¹⁶ לבוש וש"ך על כל הסעיף שם

¹⁷ רמב"ם שם הלכה כב

¹⁸ דבגמ' נזיר נא ע"ב בעי רבא נמלה שחסרה מהו שיעורא גמירין לה והא חסר או בריה גמירי לה והאיכא ופירש"י כל שהו ואכלה מהו שיעור נמלה שלימה גמירי לה דכי אכיל חייב ואילו היכא דחסרה הוי פטור או דלמא בריה גמירי לה דכי אכיל בריה מיחייב וכי חסרה נמי חייב דהאיכא בריה ואמרינן רובו ככולו: ובתוס' שם פ"י כלומר שלימה בבריה והא חסרה או דלמא בריה גמירי לה והויא לה שרץ הואיל ועדיין ראויה לחיות ולא איפשיטא ולכיה פסק הרמב"ם שאינו לוקה מספק אמנם עכ"פ הוי ספק דאורייתא (ערוה"ש שם סעי' יב)

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

וכן חטה אחת של איסור כגון חטת כלאי הכרם אף על פי שהיא בריה שלימה ונוצרה כך הרי לא היה בה חיות, ואין לוקין עליה אלא בכזית.

וכן עוף טהור שנתנבל או שור הנסקל אף על פי שהיה בהן חיות הרי לא נוצרו כך באיסורן, ואין בהן דין בריה, וכן חלב שאע"פ שנוצר כך באיסורו והיה בו חיות, מכל מקום אם יחלוק עדיין שמו עליו דחתיכת חלב סתמא חלב איקרי כמו כל החלב, ועוד שאין החלב נוצר במקום אחד ואינו כברייה שהיא מקובצת כאחד, הלכך אפילו כולן שלמים ביחד לא מיקרי בריה.

ג. האוכל בכורים עד שלא קרא עליהם

כהן¹⁹ שאכל בכורים חוץ לירושלים מאחר שנכנסו לפניו מן החומה²⁰ לוקה²¹. ואפילו אם כבר הונחו בעזרה והוציאם חוץ לחומת ירושלים לוקה מן התורה²² שנאמר (דברים יב פסוק יז) לא תוכל לאכל בְּשַׁעְרֶיךָ וגו' ותרומת יָדְךָ.

וכן אם אכלן הכהן בירושלים קודם הנחה בעזרה אצל המזבח בקרן דרומית מערבית, בדרומה של קרן²³ לוקה מן התורה כמי שאכלן בחוץ, לפי שהן טעונין הנחה בעזרה שנאמר (דברים כו פסוק ד) וְהִנִּיחוּ לִפְנֵי מִזְבֵּחַ ה' אֱלֹהֶיךָ.

¹⁹ שם הלכה ג

²⁰ וקודם שנכנסו לחומת ירושלים הם כחולין, ופטור עליהם בין זר ובין כהן (מנחת חינוך מצוה תמט אות א)

²¹ ולכאורה לוקה שתיים וכמש"כ הרמב"ם סנהדרין פ"ט ה"ד "כל לא תעשה שבתורה שאין בהן לא כרת ולא מיתת בית דין שלוקין עליהן קס"ח ואלו הן וכו' (סד) כהן שאכל בכורים משנכנסו לירושלים קודם הנחה בעזרה (סד) כהן שאכל בכורים חוץ לירושלים אחר שהניחו בעזרה"

²² וגם עוברים בעשה באכלם חוץ לירושלים, כמו שמבואר בכתוב (דברים י"ב, ז'), ואכלתם שם וגו', כי אם לפני וגו' תאכלנו (שם, י"ח). וקודם הנחה בעזרה איני יודע אם עובר בעשה גם כן, ונראה דאינו עובר, עיין בגמ' מכות י"ז ע"א (מנחת חינוך שם אות ד) אבל דעת החזו"א זרעים ליקוטים סי' ט ס"ק א שעובר בעשה דרחמנא אמר ואכלת דוקא אחר הנחה בעזרה

²³ שצריך הנחה כדינה וכמש"כ החזו"א שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

פירות שמקצתם²⁴ לפנים ומקצתם בחוץ, מה שבפנים הוא קודש, ומה שבחוץ הוא כחולין לכל דבריהם בין לענין זר ובין לענין כהן²⁵ שאינם לוקים באכילתם²⁶. ואפילו הכל מונח בתוך כלי אחד.²⁷ וי"א²⁸ שאם מונחים בתוך כלי אחד אם רובו בחוץ אינו חייב מלקות²⁹.

וכל זה בכמה פירות אבל פרי אחד אפי' אם מונח רובו בפנים אינו נחשב כנכנס למקום אכילתו ואינו לוקה³⁰. וי"א שאף בפרי אחד על מה שבפנים נחשב כנכנס ומה שבחוץ כלא נכנס³¹.

בכורים שיצאו חוץ למחיצתן וחזרו מותרין באכילה³².

אין לאו זה נוהג בזמן הזה³³ כיון שהמפריש ביכורים בזמן הזה לא קדשו³⁴.

ד. קדשי קדשים חוץ לקלעים קדשים קלים ... חוץ לחומה

כל האוכל³⁵ כזית מבשר קדשי קדשים חוץ לעזרה בין כהן ובין ישראל לוקה שתים³⁶ אחת משום שנאמר (שם) לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך

²⁴ רמב"ם שם ה"ב מנחת חינוך מצוה תמט אות ב

²⁵ ומ"מ לדעת החזו"א הנ"ל עובר בעשה שאמרה תורה לאוכלן דוקא אחר שהונחו בעזרה

²⁶ ועיין חזו"א שם שכתב שלדעת רש"י לוקים משום לאו זה דאע"ג שלא נכנסו לירושלים כל שלא הונחו בעזרה לוקים

²⁷ דהכא לא אמרינן אנד כלי שמיה אנד

²⁸ חזו"א זרעים ליקומים סי' ט ס"ק א בדעת הריטב"א מכות יא ע"א ד"ה ביכורים

²⁹ דהכא שוה לדין שבת ואנד כלי שמיה אנד

³⁰ חזו"א שם

³¹ מנחת חינוך מצוה תמג אות ב

³² רמב"ם שם

³³ ועיין מנחת חינוך מצוה צא ומצוה רמז אות יג ורעט אות ז שבכורים נהגו אף בזמן בית שני מדאורייתא ועיין עוד שם רפד אות ובחזו"א שביעית סי' ד ס"ק יג

³⁴ חזו"א זרעים ליקומים סי' ח ס"ק ד בשם הר"ב הרא"ש וריבב"ן

³⁵ רמב"ם מעשה הקרבנות פי"א ה"ה ערוך השולחן העתיד סי' פג סעי' יב וסעי' יד

³⁶ ואינו לוקה משום לאו דזרות (ל"ת קמח) דעל זרות אינו לוקה אלא במקום שהכהן אוכל ובחוץ אינו ראוי לכהן ולכאורה לוקה עוד משום לאו דלא תאכל כל תועבה כיון דנפסל, וקרבנות דנפסלו ביוצא, לדעת הרמב"ם פח"י מפסולי המוקדשין ה"ג הוי בכלל לאו דתועבה א"כ בחטאת וכו' היינו קדשי קדשים, אם אוכלן חוץ לקלעים עוברים משום לאו זה ולא דטרפה ולא דתועבה, ובחזרו לפנים ואכלם, בבשר עובר משום שני לאוים, היינו טרפה ותועבה, ובשיירי מנחות רק לאו דתועבה, דטרפה לא שייך, וזה פשוט. ועיין מנחת חינוך תמו אות ד אמנם עיין בערוך לנר מכות יח ע"א ד"ה ולילקי נמי כדר"א שאם הוציא בשוגג אע"ג שאכל במזיד אינו בכלל כל שתיעבתי לך וא"כ לא ילקה משום תועבה אא"כ הוציאו במזיד ועי"ש שדחה סברא זו ובין במזיד ובין בשוגג שייך לאו דתועבה רק דאינו לוקה עליו כיון שהוא מגלה על לאו דהכא דלא יאכל וכו' שאינו לאו שבכללות עי"ש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

וְתִירְשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ וּבִכְרַת בְּקָרְךָ וְצֹאנְךָ³⁷ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמַדּוֹ שֶׁזֶּוּ אֶזְהָרְהָ לְאוֹכֵל מִבֶּשֶׂר חֲטָאוֹת וְאַשְׁמוֹת אוֹ שִׁירֵי מִנְחוֹת וְלֶחֶם הַפָּנִים, וְכֵן כִּבְשֵׁי עֶצְרֶת³⁸, חוץ לעזרה.

וְהוּא הָדִין לְאוֹכֵל קִדְשִׁים קָלִים חוץ לִירוּשָׁלַיִם³⁹ שֶׁהוּא לֹקֵה שְׁחֹמֶת יְרוּשָׁלַיִם לְקִדְשִׁים קָלִים כְּחֹמֶת הָעֶזְרָה לְקִדְשִׁים וְאַחַד בֶּשֶׂר חֲטָאֵת וְאַשֶּׁם.

וְהַשְׁנִי גַם⁴⁰ מִשּׁוּם שֶׁבֶשֶׂר קִדְשֵׁי קִדְשִׁים שִׁינָא חוץ לְחֹמֶת הָעֶזְרָה וּבֶשֶׂר קִדְשִׁים קָלִים שִׁינָא חוץ לְחֹמֶת יְרוּשָׁלַיִם נִפְסֵל וְנֹאסֵר לְעוֹלָם וְלֹקֵה מִשּׁוּם שְׁנֵאמַר (שְׁמוֹת כב פסוק ל) וּבֶשֶׂר בַּשָּׂדֶה מְרִפָּה לֹא תֹאכְלוּ, כִּיּוֹן שִׁינָא בֶּשֶׂר חוץ לְמַחֲצֵת אֲכִילָתוֹ⁴¹ נַעֲשֶׂה כְּמִרְפָּה וְאֵעִ"פ שֶׁחֹזֵר לְמִקְוָמוֹ אִסּוּר לְאוֹכְלוֹ.⁴² וִי"א⁴³ שֶׁאִינוֹ לֹקֵה מִשּׁוּם וּבֶשֶׂר בִּשְׂדֵה מְרִיפָה.

וִי"א⁴⁴ שֶׁהָאוֹכֵל כְּזֵית מִבֶּשֶׂר חֲטָאוֹת הַנִּשְׂרָפוֹת חוץ לְקַלְעִים, מִלְּבַד מֶה שֶׁלֹּקֵה מִמֶּה שְׁנֵאמַר (וִיקְרָא ו פסוק כג) וְכָל חֲטָאֵת אֲשֶׁר יִבָּא מִדָּמָה אֶל אֹהֶל מוֹעֵד לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ לֹא

³⁷ ועיין רש"י מכות דף יז ע"א שיש בה נמי אזהרת עשה שמצינו בה במקום אחר (ויקרא ו) במקום קדוש תאכל בחצר אהל מועד

³⁸ עיין ל"ת קמ"ד שלבכור איכא לאו בפני עצמו וצ"ע אם בבכור לוקה גם משום לאו זה.

³⁹ הא דלא כתב הכא חוץ לחומת ירושלים כדחזקן גבי ובר בשדה כיון שכל דבר שצריך שיהא בפנים כל שלא נכנס בפנים לא הוי כלפנים ולהכי גם במקום המחיצה שייך לאו זה כיון שלא נכנס בפנים אבל לקמן גבי ובשר בשדה שהוא שלא יהיה בחוץ א"כ כל שלא יצא ממש חוץ לחומה אינו חוץ ונמצא דמקום החומה כלול משניהם שאנינו בפנים אבל אינו בחוץ (צפנת פענח שבת פ"ב ה"ד בסופו ואיסורי ביאה פ"ה ה"ב)

⁴⁰ שם ה"ו ושם, ואין שייך בזה אין איסור חל על איסור שהרי שני האיסורים באים כאחת (ערוך השולחן העתיד שם)

⁴¹ עיין ח"י מרן הר"י על הרמב"ם ריש הל' פסולי המוקדשין שביאר שעיקרו ויסודו של איסור זה נאמר רק על יוצא חוץ למחיצה של אכילה כמו עובר שהוציא ידו דמחיצת עובר אמו היא לענין היתר אכילה וה"נ בקדשים כה"ג דהעזרה לקדשי קדשים וירושלים לקדשים קלים הן הן מחיצותיהן לענין אכילה אבל אין שייך זה לענין דם ואימורין ושאר בשר הנקטר דאף שהם גם נפסלין ביוצא אבל כיון דעכ"פ דין תורת מחיצותיהן אינן תורת מחיצה של אכילה ממילא דאינן שייכין ג"כ להדין דובשר בשדה מריפה

⁴² ולוקה משום לאו דמריפה אבל לא משום לאו זה דלא תוכל

⁴³ צל"ח חולין סח ע"ב ד"ה ולומר דס"ל בדעת הרמב"ם דבשר בשדה וכו' הוי לאו שבכללות ולא מצינו שילקה עליה עיי"ש ועיין אגרות משה או"ח א סי' יד ענף ב ד"ה ומטעם שביאר דלרמב"ם לא הוי לאו שבכללות כיון שעיקרו הוא דבר אחד כל שייצא חוץ למחיצתו אבל הביא שם שדעת תוס' דהוי לאו שבכללות דיש פסול יוצא בקדשים ופסול יוצא דעובר ששם אינו מטעם מחיצה אלא משום שאין לו שחיטה עיי"ש

⁴⁴ ערוך לנר מכות יז ע"א ד"ה חוץ

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

תֹּאכַל בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹף⁴⁵ לוקה גם משום לאו זה, ומיהו אינו לוקה משום ובִּשָּׂר בִּשְׂדֵה טְרֵפָה⁴⁶ וכו'.

על שיירי מנחות⁴⁷ ולחם הפנים אינו לוקה משום ובִּשָּׂר בִּשְׂדֵה טְרֵפָה וכו' כיון שאינם בשר.

נכנס⁴⁸ בשר קדשים קלים להיכל ואפילו לקודש הקדשים, הרי זה בשר ואינו נפסל כיוצא חוץ למחיצתו⁴⁹.

ונוהג איסור⁵⁰ זה בכל מקום, שאפילו המקדיש היום חטאת ואשם ועברו ואכלו מהם בזית, אפילו הכהנים חייבין מלקות מזה הלאו⁵¹. אבל מלאו ובִּשָּׂר בִּשְׂדֵה טְרֵפָה אינו לוקה דקדשים ששחטם בחוץ אין בו לאו זה, גם בזמן הבית כיון שאינם נחשבים יצאו חוץ למחיצתם⁵².

ה. ומעשר שני חוץ לחומה

כבר התבאר במסכת סנהדרין דף קיג. שמעשר שני⁵³ אינו ניתן לכהן וללוי אלא שייך לבעלים ונאכל⁵⁴ לבעליו לפנים מחומת ירושלים שנאמר (דברים יד פסוק כג) וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר לְשִׁכְּן שְׁמוֹ שָׁם מֵעֵשָׂר וְגו' ונוהג בפני הבית ושלא בפני הבית אבל אינו נאכל בירושלים אלא בפני

⁴⁵ ל"ת קמט ברמב"ם

⁴⁶ דכיון שאינם ראויים ללאכילה בפנים א"כ אין להם מחיצה לאכילה ולהכי אינו לוקה עיי"ש

⁴⁷ מנחת חינוך מצוה תמו אות ד

⁴⁸ שם הלכה ז

⁴⁹ דאע"ג דקדשים קלים אסור לאכול שם

מ"מ אמרינן בזבחים פב ע"ב גבי דם שנפסל אם נכנס להיכל "הרי הוא אומר מדמה דמה ולא בשר" וא"כ מיעטה תורה להדיא שאינו נפסל (ערוך השולחן העתיד שם טו)

⁵⁰ חינוך מצוה תמו

⁵¹ מלבד האיסור שהוא בנהנה מן ההקדש אמנם זה אינו איסור תורה, דשחוט חוץ הווי להו כקדשים שמתו דיצאו מידי מעילה מן התורה, עיין ברמב"ם פ"ג ממעילה ה"א.

⁵² ערוך לנר שם יז ע"ב בד"ה והיינו מקרא

⁵³ רמב"ם מעשר שני ונטע רבעי פ"ב ה"א

⁵⁴ ועיין מגילת אסתר שהרמב"ם לא מנה אכילת מעשר שני מצוה בפני עצמה כי דעתו שהיא בכלל מצות הפרשת מעשר אבל עכ"פ גם לדעתו נראה שצריך לברך (דרך אמונה שם ס"ק א) והרמב"ן במ"ע א שהוסיף על הרמב"ם והיראים מצוה צו דעתם שהוא מצות עשה ועיין מנחת חינוך מצוה תמב אות א שכתב שאפשר שאינו מקיים כלל מצות עשה באכילתו בירושלים ואין בו אפילו לאו הבא מכלל עשה לדעת הרמב"ם רק שחייב לאכלו בירושלים כיון שיש לאו אם אוכלו בחוץ

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

הבית⁵⁵ שנאמר (שם) מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת בקרך וצאנך מעשר דגנך תירושך ויצהרך ובכורות בקרך וצאנך מפי השמועה למדו מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית אף מעשר שני לא יאכל אלא בפני הבית⁵⁶

כל האוכל⁵⁷ בזית מעשר שני בדרך אכילתו⁵⁸ חוץ לחומת ירושלים בלא פדיון, לוקה⁵⁹. ואפילו אין בו שוה פרוטה⁶⁰, שנאמר (שם יב פסוק יז) לא תוכל לאכל בשעריך מעשר דגנך וגו'.

ודוקא⁶¹ האוכל פירות עצמם אבל אם חילל הפירות על פירות אחרים⁶² ואכל את האחרים חוץ לחומה אינו לוקה⁶³.

⁵⁵ ועיין בסמ"ג מצות עשה מצוה קלו "מידת חסידות שפודים מעשר שני בזמן הזה בשוויו כדרך שפודין אותו בפני הבית והורו הגאונים שאם רצה לפדות שוה מנה לכתחילה בפרוטה בזמן הזה פודה לא יהיה זה חמור מן ההקדש ומשליך הפרוטה לים הגדול אבל לשאר נהרות צריך לשוחקה בתחילה כדמוכח בפסחים פרק כל שעה (כת, א), וכן אם חילל מעשר שוה מנה על שוה פרוטה מפירות אחרות הרי זה מחולל ושורף את הפירות שחילל עליהם כדי שלא יהיה תקלה לאחרים"

⁵⁶ ובזמן הזה עיין בסמ"ג עשה קלו שם שהביא מספר התרומה (הלכות ארץ ישראל) שפירש שם שאם הפירות לא הוכשרו שמוחר בזמן הזה לאוכלן בירושלים וכתב "לא ידעתי מנין לו" ועיין בערוך השולחן העתיד הל' מעשר שני סי' קיט סעי' ו-ז שיישב דעת התרומה אמנם עכ"פ אסור לאכול בזמן הזה משום איסור אכילת מעשר שני במומאה (עיין ל"ת קנ)

⁵⁷ שם הלכה ה

⁵⁸ מנחת חינוך מצוה תמב אות ז וכתב עוד ואפשר דכאן חצי שעור חמור יותר או שלא בדרך אכילה, נהי דאינו עובר על הלאו, מ"מ כיון דאיכא עשה וצרת הכסף וגו' כמו שכתבו התוס' מכות י"ט ע"ב ד"ה אמר, אם כן עובר בלאו הבא מכלל עשה, אפשר בכלשהו ג"כ עובר. עיין בפרי מגדים יו"ד בפתיחה להלכות שחיטה השורש השני, ונפקא מינה לענין שבועה. וגם להסוברים דשלא בדרך אכילה הוא רק איסור דרבנן, כאן עובר בעשה ועיי"ש עוד שלפי מאי דפסקינן ברמב"ם כאן פ"ג הי"ז, דמעשר שני ממון גבוה הוא, א"כ גוי האוכלו חייב מיתה משום גזל דהוא משבע מצוות, ומה לי גזל הדיוט ומה לי גזל גבוה. וישראל זוכין בירושלים משולחן גבוה, אבל גוי יכול להיות דחייב משום גזל

⁵⁹ אם נכנס המעשר לירושלים כמבואר לקמן ל"ת קמב

⁶⁰ מנחת חינוך מצוה תעג ודוקא שבמעשר שני היה שוה פרוטה רק מה שאכל היה שוה פחות אבל אם מעיקרא מה שהפריש היה פחות משוה פרוטה אינו לוקה דרך אמונה ציון ההלכה שם ס"ק ע"ד לדעת החזו"א

⁶¹ מנחת חינוך מצוה תמב

⁶² כמו שכתב הרמב"ם כאן ה"ג "וכן אם חילל מעשר שוה מנה על שוה פרוטה מפירות אחרות ה"ז מחולל ושורף את הפירות שחילל עליהם כדי שלא יהיו תקלה לאחרים כפדיון נטע רבעי בזמן הזה" אמנם דעת הראב"ד שם שאינו יכול לחלל על פירות

⁶³ וצ"ע אם כל לקוח בכסף מעשר שני ואכלו חוץ לחומה אינו לוקה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ואם חילל הפירות⁶⁴ על כסף ולקח בכסף פירות או בהמה והכניסם ואחר כך הוציאם ואכלם חוץ לחומה לוקה. וי"א⁶⁵ שאינו לוקה אלא על פירות המעשר שני בלבד.

י"א שאין מעשר שני מן התורה אלא בחמשת מיני דגן וזיתים והיוצא מהם וענבים והיוצא מהם ולפיכך האוכל מעשר שני משאר פירות חוץ לחומה אינו לוקה, ודעת הרמב"ם שאף בשאר פירות נוהג ולוקה אם אכלם חוץ לחומה.

אם אכל בתוך⁶⁶ החומות מעשר שני בזמן שאין מזבח אע"ג שהוא אסור אינו לוקה.

אם אכל⁶⁷ מעשר שני שנשטא טומאה דאורייתא⁶⁸, חוץ לחומה אינו לוקה אלא מכין אותו מכת מרדות.

מעשר שני⁶⁹ שנכנס לירושלים אסור להוציאו משם שכבר קלטוהו מחיצות וכן פירות הנלקחין בכסף מעשר שנאמר (שם יד פסוק כג) וְאֶכְלָתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ, עבר והוציאן או שיצאו בשגגה יחזרו ויאכלו בירושלים, וקליטת מחיצות מדבריהם, ולפיכך אם פדאם משיצאו⁷⁰ ואכלן, אינו לוקה כיון שמדאורייתא הרי הוא פדוי⁷¹.

י"א⁷² שבזמן הזה אין חייב משום לאו זה כיון שאין מעשר שני מן התורה בזמן הזה וי"א שאף בזמן הזה חייב

⁶⁴ דרך אמונה ס"ק ס"ח

⁶⁵ מנחת חינוך מצוה תמב אות ה אבל בעשה עובר אף על הלקוח בכסף מע"ש (שם)

⁶⁶ דרך אמונה שם ס"ק לט בשם הישועות מלכו

⁶⁷ רמב"ם שם פ"ג ה"א

⁶⁸ ובטומאה דרבנן דינם כפירות טהורים עיין ברמב"ם שם הי"ב והי"ג

⁶⁹ רמב"ם שם ה"ט

⁷⁰ אבל פדיון בתוך העיר אינו חל כלל כמש"כ הרמב"ם בה"ח

⁷¹ ובאין אין שייך לומר כיון דמדבריהם אינו פדוי הוי ליה מעשר שני וחייב, כמבואר בכמה מקומות דע"י

דרבנן הוי דאורייתא, דזה לא שייך כאן, והחילוק קל להבין (מנחת חינוך מצוה תמב אות ג)

⁷² שו"ע יו"ד סי' שלא ומנחת חינוך מצוה תמב אות ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

אינו לוקה⁷³ מן התורה משום לאו זה עד שיאכלנו אחר שנכנס לחומת⁷⁴ ירושלים⁷⁵, ויצא אחר כך, שנאמר (שם טו פסוק כ) לְפָנַי ה' אֱלֹהֶיךָ תִּאֲכָלְנָה⁷⁶ כיון שנכנס למקום אכילתו ואכלו בחוץ לוקה, אבל אם אכלו קודם שיכנסו לירושלים, עובר בעשה⁷⁷ שנאמר (שם יד פסוק כה) וְצִרְתָּ הַפֶּסֶף בְּיָדְךָ וּמָכִין⁷⁸ אותו מכת מרדות מדבריהם⁷⁹.

וכבר התבאר בב"מ שם במעשר שנכנס לירושלים ונפלו מחיצות⁸⁰ ויצא ששוב א"א לפדותו, שהרי אין שם מחיצות להחזירו לשם ואי אפשר לפדותו מאחר שנכנס וכ"ש אם לא יצא ואף על פי שאין בו שוה פרוטה שאינו אלא מדרבנן⁸¹ אפ"ה מחיצות קולטות אותו וא"א לפדותו גם אחר שיצא. וי"א⁸² דדוקא אם לא יצא אבל אם יצא יכול לפדותו כיון שנפלו מחיצות. וכן הלכות

⁷³ רמב"ם שם ה"ו תוס' מכות יט ע"ב ד"ה אמר ר' יוחנן

⁷⁴ ומה שכתב החינוך מצוה תמב משיראה פני הבית, היינו לפנים מן החומה דרואה פני הבתים שבעיר (מנחת חינוך שם אות ב)

⁷⁵ ואפילו אם אדם אחר הכניסו שלא מדעת בעלים נחשב כנכנס וכקליטת מחיצות (מנחת חינוך תמב אות ט)

⁷⁶ כן הוא בגמ' מכות יט ע"ב בפנינו וה"נ תיקן הרש"ש

⁷⁷ וז"ל תוס' שם "אמר רבי יוחנן מאימתי מעשר שני חייבים עליו משיראה פני הבית – וקשה דכיון דקודם שיראה פני הבית הכי נמי דמותר לאכלו חוץ א"כ למה הוזהר לעולם לפדות מעשר שני וי"ל דודאי ליכא לאו אבל עשה איכא דכתיב וצרת הכסף בידך אבל בלא פדייה לא" וגם הרמב"ם מודה לזה כמש"כ בחזו"א דמאי סי' ג ס"ק ב ועיין ערוך לגר מכות שם שהביא דעת רש"י בב"מ צ ע"א דעובר בלאו גם אם לא נכנס מעולם לפנים מחומות ירושלים

⁷⁸ ועיין דרך אמונה שם בבה"ל ד"ה מכין אותו שהוכיח שדעת תוס' שאינו לוקה מכת מרדות

⁷⁹ ואע"ג שלא מצינו שלוקים על עשה מכת מרדות כגון איסורי אכילה האסורים בעשה היינו משום שכשהחפץ עצמו אסור באכילה אין צריך חיזוק לאוסרו גם במכת מרדות אבל הכא אין על המעשר שני איסור אכילה אלא שלא שביטל העשה של פדיון או אכילה בירושלים ומדרבנן נתנו לו גם איסור אכילה ועל זה לוקה ביאור הלכה שם ד"ה אינו לוקה

⁸⁰ היינו שהרב הבית והמזבח דאי רק נפלו מחיצות לבדן הרי פסק רבנו בפ"ו מביה"ב הט"ו דאוכלין מע"ש אף על פי שאין חומה והעיקר שיהא מזבח קיים וה"ה אם נכנס בזמן שביהמ"ק קיים ונפגם המזבח וה"ה בזה"ו כשאין מזבח ג"כ קלמיהו מחיצות וא"א לפדותו. ודעת הרמב"ן וריטב"א, שדוקא אם נכנס בעוד הבית קיים ואח"כ נחרב אבל אם נכנס בזה"ו וחזר ויצא לא קלמיהו מחיצות ואפשר לפדותו. ובריטב"א ב"מ שם בשם רבו דמדרבנן אסור לאכול אם נפלו מחיצות אף שהבית והמזבח קימין ועי' במנ"ח מצוה תע"ג ובשאר אחרונים שנתקשו בזה ועי' במל"מ ובמנ"ח וחזו"א שם נתקשו בדבריו ועי' במרכה"מ שביאר דבריו. דרך אמונה שם קיד

⁸¹ בשטמ"ק ורבנו קיצר כאן דהא קי"ל כמ"ד אין בחומשו ש"פ אלא רבותא נקט דאפי' אין בו

⁸² תי' ראשון ברמב"ן כאן אבל במסקנתו תי' תירוצו אחר אבל הריטב"א שם כ' תי' זה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ץ 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

בכסף מע"ש שא"א לפדותו אא"כ נטמא, נמצא דבר שאין לו מתירין⁸³ ובטל ברוב.

ו. השובר את העצם בפסח הטהור ה"ז לוקה ארבעים

השובר⁸⁴ עצם בפסח טהור הרי זה לוקה שנאמר (שמות יב פסוק מו) וְעַצֶּם לֹא תִשְׁבְּרוּ בוֹ, וכן נאמר בפסח שני (במדבר ט פסוק יב).

וחייב על פגם בעצם כדי חגירת צפורן⁸⁵, ובפחות מזה אינו עובר. וי"א⁸⁶ שאינו חייב אא"כ שובר העצם ממש.

אחד השובר עצם קשה או עצם רך, לוקה⁸⁷. אבל כל שהעצמות רכים כל כך שאפילו בשור גדול אותן העצמות אוכלין בו בשליקה אין בהם בכבש או בעז של קרבן הפסח משום שבירת עצם ומותר לאכלם.

ז. אבל המותיר בטהור

⁸³ ואף על גב דאפשר לבנות מזבח ולאכול לא מקרי דבר שיש לו מתירין כיון שיש טורח מרובה בדבר] כמבואר ברמב"ן

⁸⁴ רמב"ם שם הלכה א

⁸⁵ "בחולין י"ז: מימרא מפורשת אמר ר' שמעון בן לקיש שלש פנימות הם פנימת עצם בפסח ופנימת אוזן בבכור ופנימת מום בקדשים, ופירש רש"י ד"ה פנימת עצם בפסח, לעבור עליו בלאו דעצם לא תשברו בו ... ואמרינן דפנימות אלו הם כחגירת צפורן כפנימת המזבח, ותמוה לי מאד על שלא הביא הר"מ דין זה כאן, ופלא על נושאי כלי הר"מ שלא הרגישו בזה. מנחת חינוך מצוה טז אות א

⁸⁶ שו"ת ציץ אליעזר ח"ב סי' ח וז"ל שם "הרמב"ם פוסק בסתם, דהשובר עצם בפסח טהור הרי זה לוקה שנאמר ועצם לא תשברו בו, ואינו מזכיר שום שיעור ומשמע לכאורה משום דס"ל דכיון דהתורה כתבה בלשון שבירה בעינן שבירה ממש. אבל תמוה על הרמב"ם למה השמיט דין חגירת צפורן המוזכר בשני התלמודים, ולענ"ד נראה לתרץ דברי הרמב"ם. ... דדין שבירת עצם בפסח הוא דין בהאכילה, ולכן אינו מזכיר השיעורים הנ"ל, אלא כותב שבירה סתם, משום דמכיון שהוא דין בהאכילה בעינן שבירה ממש כמשמעות סתם שבירה". ועיי"ש שהאריך לבאר על פי הירושלמי.

⁸⁷ ובודאי מיירי באותן עצמות שיש בהם מוח או כזית בשר, דאי לאו הכי בכל ענין אין בהן משום שבירת עצם כמו שכתבנו לעיל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ואפשר שכיון שהניח האחרים אוכלים לא חל עליו הלאו דבל תותירו⁹⁶, ודוקא שהניח גדולים בני דעה אבל הניח קטנים, כיון שהם אינם בני דעה בודאי החיוב עליו, דעליו מוטל להשגיח שלא יוותר, ואין סומכין על קטנים, שהם אינם בני דעה ואסור לסמוך עליהם⁹⁷.

ח. והשובר בטמא אינו לוקה ארבעים

כבר התבאר במסכת פסחים דף פג. שפסח הקרב בטומאה אע"ג שנאכל⁹⁸, אם שבר בו עצם אינו לוקה⁹⁹, ואפילו מדרבנן אין איסור לשבור בו עצם¹⁰⁰.

וכן בפסח שנפסל אין בו משום שבירת העצם, במה דברים אמורים¹⁰¹ אם לא היתה לו שעת הכושר כלומר שנפסל קודם זריקת הדם¹⁰² אבל אם היתה לו שעת הכושר ונפסל, כגון שהוא נא או מבושל ושבר בו את העצם לוקה, ואפילו נפסל משום שנטמא, או ע"י יציאה חוץ למקומו וכיוצא בהם לאחר זריקת הדם יש בו איסור שבירת העצם.

לפיכך על אף שכל עצמות¹⁰³ הקדשים אם הוציאו את המוח קודם שנעשה נותר, אינן מעוניין שריפה, עצמות הפסח שאסור לשוברם להוציא את המוח שורפין בכלל הנותר¹⁰⁴ מבשרו, כדי שלא יבואו בהן לידי תקלה.

⁹⁶ כסף משנה שם פ"ט ה"ו בשם הר"י קורקוס

⁹⁷ מנחת חינוך מצוה ח אות ג

⁹⁸ כיון שטומאה דחוייה בצבור אף לענין אכילתו (מנ"ח שם)

⁹⁹ רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק י הלכה א

¹⁰⁰ מנחת חינוך מצוה טז אות ב

¹⁰¹ רמב"ם שם ה"ו מנ"ח שם אות ג

¹⁰² כגון שנתפגל או נעשה מחשבת זמן או מחשבת שינוי השם דהכלל בקדשים ובפסח כך הוא דקודם זריקת הדם אינו חשוב קרבן עדיין ואם נפסל הקרבן בזריקה, כגון שלא היתה הזריקה כהוגן, הוי ליה לא היתה לו שעת הכושר ואינו חייב על שבירת עצם. והוא הדין אם נשפך הדם ולא נזרק כלל אינו חייב, דזה לא הוי שעת הכושר עד שיכשר בזריקה, וכל זה פשוט למי שבקי קצת בדיני קדשים (מנ"ח שם אות י)

¹⁰³ רמב"ם הלכות פסולי המוקדשין פרק יט הלכה ט רמב"ם הלכות קרבן פסח פרק י הלכה ב

¹⁰⁴ שהרי נותר היה לו שעת הכושר וא"כ שייך בו לאו ד"לא תשברו"

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ט. הנוטל אם על הבנים רבי יהודה ... משלח ואינו לוקה זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין חייבין עליה

כבר התבאר לעיל דף טז: שאם נטל¹⁰⁵ האם על הבנים ולא שלחה, ישלחנה עדיין ופטור ממלקות¹⁰⁶, שכן הדין בכל מצות לא תעשה שעבר עליו ויש בו קום עשה כי הכא שעבר על לא תקח האם על הבנים ויש בו עדיין קום עשה ושלח האם אין לוקין עליו. אבל אסור לעשות כן לכתחלה.

אם מתה או ששחטה קודם ששלחה חייב מלקות כיון שאין בידו לקיים מצות שלוח¹⁰⁷. וי"א¹⁰⁸ שאינו חייב אלא אם ביטל עשה כגון ששחטה.

י. בכורים הנחה מעכבת בהן קריאה אין מעכבת בהן

הביכורים¹⁰⁹ משיניהם המביאים בעזרה אצל המזבח כדינו, הותרו לכהן באכילה, ואע"פ שעדיין לא התורה עליהן שאין הקריאה מעכבת אכילתן¹¹⁰

¹⁰⁵ שו"ע ונו"כ שם ו

¹⁰⁶ לבוש וש"ך יא

¹⁰⁷ כך כתב הרמב"ם רפ"ג מהלכות שחיטה וכך כתב הר"ן וכ' עוד הרמב"ם שם וכן כל מצות לא תעש' שניתק לעשה חייב לקיים עשה שבה ואם לא קיימו לוקה בא אחר וחטף האם מידו או שברחה מתחת ידו שלא מדעתו לוקה שנאמר שלח תשלח עד שישלח מעצמו והרי לא קיים עשה שבה ע"כ. ש"ך שם.

¹⁰⁸ לרש"י והרא"ש אף על פי שפירש"י לא קיימו לאחר כדי דיבור מ"מ קי"ל לפי גי' במלו ולא במלו דוקא ששחטה וע"ש ט"ז א' ד"ה הניחא כו' ועמ"ש בליקוטיו (כמ"ש בח"מ סי' ע"ב ס"ק י"א וסי' צ"ז ס"ק ל"ו). ביאור הגר"א שם.

¹⁰⁹ רמב"ם ביכורים הלכה ד

¹¹⁰ מבואר בש"ס דמכות שם דדוקא אם ראוי לקריאה, ואם אין ראוי לקריאה הקריאה מעכבת, דכל הראוי לבילה אין בילה מעכבת, וכל דאינו ראוי לבילה בילה מעכבת. על כן ביכורים שהפרישן קודם החג והביאן אחר החג, כיון דאינם ראויים לקריאה ירקבו וכו', ובודאי לוקה בהן האוכל אותם לאחר הנחה. אך הרמב"ם פ"ד מביכורים ה"ג פוסק דמביא ואינו צריך לקרות, עי"ש בכסף משנה, אם כן הותרו תיכף מכל שכן משאר ביכורים דצריכי קריאה, ואלו אין צריכין כלל. ועיין במשנה למלך כאן פ"ג ה"ד שמסופק באלם דאינו ראוי לקריאה אם מעכב, עי"ש (מנחת חינוך תמט אות ו)

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ומ"מ מצוה להמתין עד שיקרא¹¹¹. אולם ההנחה מעכבת אכילתן שהרי שנה עליו הכתוב לעכב.

יא. לאוכל בתודה ובשלמים לפני זריקה שהוא לוקה

כל האוכל¹¹² כזית מבשר הקדשים אפילו קדשים קלים קודם זריקת¹¹³ דמם לוקה¹¹⁴ שנאמר (דברים יב פסוק יז) לא תוכל לאכל בשעריך וגו' ונדרבתיך כלומר לא תוכל לאכול נדרבתיך בשעריך קודם שזורקין דמן בשערי המקום, מפי השמועה למדו שזו אזהרה לאוכל תודה או שלמים קודם זריקת דמים, והוא הדין¹¹⁵ לשאר קדשים בין קלים בין חמורים¹¹⁶ וששה דברים שבתודה שהם החלב והבשר והסלת והשמן והיין¹¹⁷ והלחם כולן מצטרפין לכזית.

והוא הדין כל דבר שיש לו מתיר, אם אכל קודם לוקין.

¹¹¹ משמע מלשון רבנו שיכול להתודות גם אחר שנאכלו הביכורים ואף על פי שמצותן לפני ההנחה. דאך אמונה שם כב

¹¹² רמב"ם מעשה הקרבנות פי"א ה"ד

¹¹³ ועיין בהמקנה על קידושין נז ע"ב בתוד"ה מה שלא זו שייך בעצם גם מחיי הבהמה רק לא חל כיון שאסורה משום אבר מן החי ולהכי מיד אחר שחיסה שסר אבר מן החי חל איסור זה ועיי"ש שאפשר שלדעת רש"י חל האיסור מחיים כיון שהוא איסור מוסף שאוסר גם בהנאה ואכמ"ל ועיין בחזו"א בליקומים לכריתות ס"ק ד וס"ק ט שכתב נמי שלא זו חל מחיים ועיין אהיעזר יו"ד סי' כח אות ו שכתב נמי בהמקנה שהאיסור לא חל מחיים כיון שאינו יכול לחול על איסור דאינו זכות ועיי"ש שעובר על איסור זה אפי' אם הקרבו אף פעם לא יוכל לבוא לידי זריקה המתרת כגון קרבן שיצא חוץ למחיצתו או קרבן ממא וגדר האיסור הוא "דאיכא איסורא משום ל"ת לאכול בשעריך כל זמן שלא היה היתר זריקה ולא נפקע איסור קודש שבו".

¹¹⁴ ועיין ברש"י במכות י"ז ע"א ד"ה לפני זריקה דאיכא עשה ג"כ, דכתיב (דברים י"ב, כ"ז) ודם זבחך ישפך והדר והבשר תאכל וכו' ועיין בחינוך רמח שכתב שעובר נמי באוכל קודם זריקה משום לא תאכלו על הדם (ל"ת קצה ועיין בשורש התשיעי) ועיי"ש במנחת חינוך אות ו שאף הרמב"ם מודה לזה רק לא הביאו כיון שאין לוקין עליו משום זה

¹¹⁵ דהיינו אע"ג שבברייתא במכות יז ע"א לא הוזכרו רק תודה ושלמים הברייתא לרבותא נקיט דאפילו תודה ושלמים ועוד דנקיט דבר שכהנים וישראלים שוים בו משא"כ שאר קרבנות שהם רק בכהנים וגם לאחר זריקה אסור לישראלים

¹¹⁶ ואחר שזרקו הדם אין לוקה על אכילה ומ"מ אסור לאכול קודם הקטרת האימורין שאין הכהנים והבעלים זוכים בבשר עד הקטרת האימורים דכתיב והקטיר הכהן את החלב המזבחה ורק אחר זה והיה החזה לאהרון ובניו עיין פסחים נט ע"א ומנחות כו ע"ב וברמב"ם כאן פ"ט הי"א ופי"ב דין יג

¹¹⁷ ועיין מנחת חינוך מצוה קמח אות יג שפלפל בשיעור היין אם הוא כזית או רביעית והאיך מצטרף שתיה לאכילה ואכמ"ל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

לפיכך אם¹¹⁸ אכל מלוג שמן של מצורע קודם מתנות שבע ומתן בהונות, לוקין כאוכל קודם זריקה, וכן בלחם הפנים אם אכל קודם הקטרת הבזיכים. וי"א¹¹⁹ שבלוג שמן של מצורע אינו אלא איסור דרבנן.

י"א¹²⁰ שהאוכל מהמנחה קודם קמיצה לוקה משום לאו זה שהרי הוא כאוכל קודם זריקת הדם. וי"א¹²¹ שאינו לוקה.

י"א¹²² שאם אכל ואח"כ נשאל על הקדשו¹²³ קודם הזריקה או הקטרת הקומץ במנחה אינו לוקה. שההקדש יוצא לחולין מלמפרע אבל לאחר זריקה או הקטרת הקומץ אין מועילה שאלה.

¹¹⁸ רמב"ם פ"ד ממחוסרי כפרה ה"ג מנחת חינוך מצוה תמח אות ב

¹¹⁹ חזו"א נגעים סי' יב ס"ק יד בדעת רש"י זבחים מד ע"א וזבחים סי' יד ס"ק ד

¹²⁰ ערוך השולחן העתיד סי' פג סעי' ח וכן מבואר להדיא בתוס' בזבחים קי ע"א ד"ה קומץ, דגם גבי מנחות הדין כן אם אבל השיריים קודם הקטרת הקומץ לוקין, עי"ש

¹²¹ מנחת חינוך שם המשנה למלך דייק מהא דהרמב"ם לא הזכירו ועיין בערוך השולחן העתיד שם שכתב שהוא בכלל מה שנקט הרמב"ם והיה לשאר קדשים וממש"כ קודם זריקת הדם הדבר ידוע דקמיצה במנחות במקום זריקה ועיין במנחת חינוך שם שהוכיח מדעת הרמב"ם כהמשנה למלך דקשה, דאם נימא דסבירא ליה להרמב"ם דגם במנחות לוקין קודם הקטרה, דהוי ליה כמו זריקה דהיא המתיר, א"כ אמאי לא הביא האיבעיא דאיתא בזבחים קי ע"א, בעי ר' יצחק נפחא קומץ שיתיר כנגדו בשיריים, (פירש"י הקטיר קומץ לבדו על מנת להתיר חצי השיריים ובוררן לחלקן) מהו (לאוכלן) מישראל שרי (פלגא לגמרי) או מקליש קליש (לאיסורא דכולהו שיריים וקומץ ולבונה תרויהו אכולהו שיריים דמו וכי מקטיר לחד מקליש ליה איסוריהו ומיהו לא אישתרי מידי מיניהו לגמרי), ועי"ש בתוס' הנ"ל דאי מיקלש קליש אין לוקין על השיריים בהקטירה קומץ בלא הלבונה. א"כ אמאי השמיט הרמב"ם איבעיא זו, ולא כתב דהקטיר אחד מהם הוא ספק דילמא מקליש קליש ואין לוקין. על כן נראה לי דהרמב"ם סבירא ליה דאין לוקין בשום פנים רק איסורא איכא, ולענין איסור אין חילוק, דאפילו אחר הקטרת אחד מהם אסור, וזה בכלל דברי הרמב"ם ומאימת יותרו השיריים וכו', ורש"י נמי סבירא ליה כן, ומקליש קליש היינו דמקליש האיסור דהוי כן מקודם הקטרה. ומ"מ צ"ע מאי שייך קליש באיסור לחוד, ע"כ נראה כפירוש התוס', וצ"ע על הרמב"ם שהשמיט האיבעיא, וצ"ע על נושאי כליו שלא עמדו בזה עכ"פ ולפרש דעת רבינו. ועי"ש בתוס' דאיבעיא לענין מעילה ג"כ, דק"ל מועלין במנחות עד שיקטיר הקומץ, ואיבעיא דאפשר בהקטיר הקומץ לחוד בלא הלבונה ג"כ אין מועלין, דאיכליש האיסור. והרמב"ם בהלכות מעילה ג"כ אינו מביא זה

¹²² ערוך השולחן העתיד סי' פג סעי' י יא

¹²³ ולא דמי לתרומה ביד כהן דלא מהני שאלה כדאיתא בנדרים נח ע"א דהבא אע"ג שנתקדשה בשחיטת כלי שרת ובקבלה בכלי שרת כל שלא נגמר העניין בשלימות מהני שאלה בהקדש אע"ג שנתקדשו בכלי אבל תרומה ביד כהן שכבר נגמר העניין לא מהני שאלה וה"ה קדשים לאחר זריקה או מנחות לאחר הקטרת הקומץ וכן מוכח מתוס' בריתות יג ע"ב ד"ה ארבע ומוקדשין אע"ג דהוי בשאלה מ"מ השתא שנשחטו ונזרקו דמן כהלכתן ליתא בשאלה וכן תוס' בסוטה ו ע"ב ד"ה כי הקשו למה מנחת סוטה שאומרת טמאה אני לך נשרפת הא אפשר לישאל עליה ותצא לחולין ועיין בברוך לנר בריתות יג ע"ב ד"ה השתא שכתב ג' טעמים אמאי אין מועיל שאלה א. שאם ישאל למרע נמצא שהביא חולין לעזרה ולפי טעם זה אפילו אחר שחיטה אינו יכול לישאל כיון שיתברר ששחט חולין בעזרה ועובר עליו ב. שבעינן לישאל שנשתייר מהדבר שנדר עליו בעין וכיון שנשחט ונזרק ונאכל כהלכתו בשאר קדשים ובעולה כיון שהוקטר א"כ נעשתה מצותו והוי כאילו לא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ונוהג איסור¹²⁴ זה בכל מקום ובכל זמן. בזכרים ונקבות, שאפילו המקדיש בהמתו היום לקדשים בין קדשי קדשים בין קדשים קלים ועבר ואכל ממנה אחר כן כזית חייב מלקות כיון שאין הזריקה מתרת.

יב. לאוכל מן הבכור אפי' לאחר זריקה שהוא לוקה

כהן שאכל כזית¹²⁵ מבכור תמים חוץ לירושלים לוקה מן התורה שנאמר¹²⁶ (שם) לא תוכל לאכל בפעריך וגו' ובכרת בקרך וצאנך.

ומלבד זה לוקה¹²⁷ גם משום (שמות כב פסוק ל) ובשר פשדה טרפה לא תאכלו כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו נעשה כטריפה, ואפילו אם חזר הבשר ונכנס לפנים מן החומה, אע"ג שאינו לוקה משום לא תוכל לאכל, לוקה משום ובשר פשדה טרפה לא תאכלו, וי"א¹²⁸ שאינו לוקה.

נשתייר ולפי טעם זה איכא שאלה עד שנזרק ונאכל כולו ג. שביון שנזרק הדם הרי הקרבו לכהו דכהנים משוחלץ גבוה קא זכו והוי כתרומה ביד כהן ואין נשאלים עליה אמנם למעם זה בעולה שלעולם אינו מגיע ליד כהן אפילו לא נשתייר כלום נשאלים עליו

¹²⁴ חינוך מצוה תמה

¹²⁵ רמב"ם בכורות פ"א הט"ז

¹²⁶ ועובר בעשה כי אם לפני ד' אלקיך וגו' דברים י"ב, י"ח (מנחת חינוך מצוה תמה אות ב)

¹²⁷ שם מעשה הקרבנות פי"א ה"ו מנחת חינוך מצוה תמה אות א

¹²⁸ צ"ח חולין סח ע"ב ד"ה ולומר דס"ל בדעת הרמב"ם דבשר בשדה וכו' הוי לאו שבכללות ולא מצינו שילקה עליה עיי"ש ועיין אנרות משה או"ח א סי' יד ענף ב ד"ה ומטעם שביאר דלרמב"ם לא הוי לאו שבכללות כיון שעיקרו הוא דבר אחד כל שיצא חוץ למחיצתו אבל הביא שם שדעת תוס' דהוי לאו שבכללות דיש פסול יוצא בקדשים ופסול יוצא דעובר ששם אינו מטעם מחיצה אלא משום שאין לו שחיטה עיי"ש

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

וכן זר¹²⁹ שאכל כזית מבכור בכל מקום אפילו בתוך החומה בין לפני זריקה¹³⁰ בין לאחר זריקה¹³¹ לוקה, מפני השמועה למדו שזו אזהרה אף לזר שאכל בכור, בין לפני זריקה¹³² בין לאחר זריקה. וי"א¹³³ שאינו לוקה. ואם יצא חוץ לחומה, אפילו חזר למחיצתו לוקה משום ובשר בשדה וכו', וי"א שאינו לוקה וכו"ל.

ונוהג איסור זה בכל מקום, שאפילו בכור תם היום שעברו ואכלו ממנו אפילו הכהנים כזית חייבים מלקות מזה הלאו.

דף יז:

ג. לאוכל מן העולה לאחר זריקה אפילו בפנים שהוא לוקה

כל האוכל¹³⁴ כזית מבשר העולה בין לפני זריקת דמה בין לאחר זריקת דמה לוקה¹³⁵. שנאמר (שם) לא תוכל לאכל בשעריך וגו' וכל נדריך אשר תדר¹³⁶, מפני השמועה למדו שזו אזהרה לאוכל בשר העולה.

¹²⁹ שם ושם

¹³⁰ ועיין רש"י מכות דף יז ע"א שכתב "ובמקום אחר עשה הוא דאשכחן בה אך בכור שור וגו' ובשרם יהיה לך" וגו' א"כ זר האוכל עובר גם בעשה

¹³¹ ולכאורה לוקה משום לאו דורות נמי (ל"ת קמח) אם אכל לאחר זריקה בתוך חומת ירושלים כיון שהוא מקום הראוי ושעה הראויה לכהנים אבל קודם זריקה או חוץ לחומה כיון שאינו שעה הראויה או מקום הראוי אינו לוקה משום לאו דורות

¹³² עיין קרן אורה יבמות לג ע"א ד"ה ויש לי לדקדק שהקשה אמאי לוקה משום זרות הא מבואר במעשה קרבנות פ"א ה"ח שאין לוקה קודם זריקה משום זרות ומובא בל"ת קמח (וצ"ע דאפשר שכוונת הרמב"ם שלוקה משום לאו דלא תאכל אף קודם זריקה משא"כ לאו דורות דזור לא יאכל אינו לוקה קודם זריקה כיון דלא חזיא לכהנים שו"ר כעין זה בליקומי הלכות מכות יח (יב ע"ב בדפו"י) בעין משפט אות ע) ועיין צפנת פענח תניינא 33 דגבי חמאות ואשמות שהדם מכשיר ומכפר יש חילוק שקודם זריקה אין זרות משא"כ בכור דהזריקה רק להכשירו אין חילוק בין קודם זריקה לאחריו (בעמ' 34)

¹³³ יראים סי' פב [דפו"י קעת] ועיין חי' הגר"פ לספר המצוות לרס"ג ח"ב ל"ת ריו ריה (רמב ע"ב – ע"ד)

¹³⁴ רמב"ם מעשה פי"א מהל' הקרבנות ה"א

¹³⁵ ויש בה גם אזהרת עשה שנאמר כליל תהיה. (רדב"ז שם).

¹³⁶ ועיין בלחם משנה שהקשה, אמאי אינו לוקה שתיים אחד משום לא תוכל לאכול הנזכר כאן ואחד משום כליל תהיה לא תאכל. ועיין ברמב"ם שם ה"ג וה"ד שכתב, "וכן האוכל כזית מכל האימורין בין לפני זריקה בין לאחר זריקה בין בהן בין ישראל לוקה, שהאימורין כליל למזבח ככל העולה, והרי נאמר במנחת כהנים כליל תהיה לא תאכל כל שהוא כליל למזבח אכילתו בלא תעשה אולם כיון שמפסוק זה למדנו לאוים נפרדים וא"כ לפ"ז האוכל מבשר העולה ודאי לוקה שתיים, אחת משום כל שהוא כליל לאישים ובוא מכליל תהיה לא תאכל ואחת משום לא תוכל לאכול והוא כולל גם לאו שנהנה מן הקודש במזיד כמבואר לקמן וכן משמע מדברי הכסף משנה כאן אות ג. וסמך הרמב"ם על מה שכתב בהל' סנהדרין שנדע לחייבו שתיים. וברדב"ז

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

וחלבה ובשרה וסלתה ושמנה ויין¹³⁷ של נסכיה חמשתן מצטרפין לכזית.. אבל דמה אינו מצטרף כיון שאין הדם נקרא קרבן¹³⁸.

ונוהג איסור זה¹³⁹ בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ונקבות, שאפילו המקדיש בהמתו היום לעולה אסור לו לאכול ממנה כלום.

ד. חומרא דבכורים ממעשר שכן אסורים לזרים

הבכורים¹⁴⁰ נותנין אותן לאנשי משמר והן מחלקים אותן ביניהן כקדשי המקדש, וביכורים קרויין תרומה¹⁴¹ ולפיכך זר שאכל כזית בכורים בכל מקום ואפילו אחר שקרא עליהם הקריאה הידועה, והיא המפורשת בסדר והיה כי תבא חייב מיתה בידי שמים והוא שיאכלם מאחר שנכנסו לחומת ירושלים. וי"א¹⁴² שאינו חייב א"כ נכנסו לעזרה. וי"א¹⁴³ שאינו חייב אלא אם הונחו אצל המזבח כדינם כדלקמן.

כתב שאיצטריך קרא לעולה וקרא דכל שהוא כליל לאישים, אחד קודם זריקה ואחד לאחר זריקה עיי"ש. ולפ"ז אם אכל קודם זריקה ילקה שלוש, אחד משום לאו זה עולה, ואחד משום כל שהוא כליל לאישים, ואחד משום לא תוכל לאכול נדבותיך דהיינו בשר קדשים קודם זריקה כמבואר בה"ד שם. אמנם אפשר דכל שהוא כליל לאישים, כיון שנאמר רק לאחר זריקת הדם שאז נחשב כקרבן לא ילקה עליו קודם זריקה, ואע"ג דכ"ש הוא הא אין עונשים מן הדין וכמש"כ הרדב"ז שם. אמנם עיין משנה למלך פ"א ה"ג דמעילה (מובא לקמן) שדעתו שאינו לוקה משום אוכל בשר עולה משום לאו זה דלא תוכל אלא לוקה משום כליל תהיה לא תאכל אם יש בו כזית, ואם יש בו שוה פרוטה לוקה משום לאו זה דלא תוכל. ואם הוא כזית ושוה פרוטה לוקה משום שניהם, אבל עכ"פ אין לאו זה מיוחד לאוכל בשר עולה אלא הוא לאו רק למעילה ששייך בכל הקדשים. רק לפ"ז צ"ע מש"כ הרמב"ם בה"ב "וחלבה ובשרה וסלתה ושמנה ויין של נסכיה חמשתן מצטרפין לכזית", מה שייך כזית הא לאו זה לאו דמעילה הוא ובעינן שוה פרוטה.

¹³⁷ שם הלכה ב ויין מצטרף לכזית, אף דלאו דשתיה באיסורים הוא ברביעית, ואיך מצטרף הקל לחמור להחמיר, עיין במנחת חינוך מצוה קמ"ח [אות י"ג] מה דעת הרמב"ם בשתיית איסורים אם בכזית או ברביעית, ועיי"ש בדברי התוס' בזבחים ק"ט ע"א ד"ה עולה שהקשו זה, ותיירצו דאם הוא דרך אכילה כגון ששרה פתו וכו' הוא בכזית.

¹³⁸ רדב"ז שם

¹³⁹ חינוך מצוה תמז

¹⁴⁰ רמב"ם בכורים פ"ג ה"א

¹⁴¹ דכתיב ותרומת ירך ודרשינן אלו הביכורים שנאמר בהם ולקח הכהן הטנא מידך וכדאיתא במכות יז ע"א וברש"י שם

¹⁴² ר"ש רפ"ב דביכורים ורש"י מכות יח ע"ב וותוס' שם ד"ה ביכורים ועיין בר"י קורקוס הכא

¹⁴³ דעת החזו"א זרעים ליקומים סי' ט"ס ק"א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

טו. מעשר חמור שכן אסור לאונן

האוכל בזית מעשר שני או שותה רביעית¹⁴⁴ מעשר שני באנינות של תורה לוקה¹⁴⁵ שנאמר (דברים כו פסוק יד) לא אכלתי באני מפנו.

והוא שיאכלנו¹⁴⁶ במקום אכילתו בירושלים, אבל אם אכלו בחוץ באנינות ואפילו נכנס כבר לירושלים או שאכלו בפנים באנינות של דבריהם מכין אותו מכת מרדות¹⁴⁷. וי"א¹⁴⁸ שאין לוקה כלל אם אכלו באנינות ואינו אלא איסור עשה¹⁴⁹.

י"א¹⁵⁰ שאונן אסור בהנאת מעשר שני, וי"א שאונן מותר בהנאה ככל מעשר שני.

¹⁴⁴ כ"כ במנחת חינוך מצוה תרח אות ו

¹⁴⁵ ולא זו הרי הוא כל הלאוים דמאכלות אסורות לענין שיעור ולענין כדרך אכילתו ועוד הרבה דברים לענין צירוף בכדי אכילת פרס ובין השינים אין מצטרף, הכלל, הוא ככל מאכלות אסורות. ולסברת הצ"ח (פסחים מ"ד ע"א ד"ה ועוד) דאם אכל חצי שיעור בשביעי של פסח בסוף היום, דלא חזי לאצטרופי דבלילה אין איסור, אין חצי שיעור אסור מן התורה, הכא נמי אם אוכל בסוף היום חצי שיעור אין איסור, כי בלילה אינו אסור מן התורה דאנינות לילה אינו מן התורה (מנחת חינוך שם אות ג)

¹⁴⁶ רמב"ם מעשר שני ונטע רבעי פ"ג ה"ה

¹⁴⁷ ואף דאיכא מלקות של תורה באכלו בחוץ מלאו דלא תוכל לאכול בשעריך (ל"ת קמא – קמג), מ"מ לוקין מכת מרדות ג"כ, לא כהתוס' במכות י"ג ע"א ד"ה גרושה, מובא במשנה למלך פ"ז מאיסורי ביאה ה"ז. וכבר נתבאר במנחת חינוך (מצוה קמ"ה אות ה') דהרמב"ם לא סבירא ליה כן, וגם התוס' אפשר שמודים כאן, דהם כתבו אם איכא איסור דרבנן בהדיה של תורה אין לוקין מכת מרדות על הדרבנן, אבל כאן אפשר איכא איסור עשה ג"כ ושמחת וגו', א"כ לוקין מכת מרדות ג"כ (מנחת חינוך שם אות ב)

¹⁴⁸ עיין בספר המצוות בסוף השורש השמיני, שהרמב"ם שם השיג עליו שאינו עובר בלאו, ורמב"ם סבירא להו דאין עוברים בלאו רק בעשה, דגבי מעשר כתיב ושמחת, (דברים י"ב, י"ח) ובקדשים כתיב למשחה, או בלימוד ממעשר. ועיין בסמ"ג לא תעשה רסג

וז"ל "שלא לאכול מעשר שני באנינות שנא' (דברים כו, יד) לא אכלתי באוני ממנו. ואם לא ימצא לאו באזהרתו אלא יוצא מכלל עשה דושמחת כמו בביכורים (דברים כו, יא), נמנה שלא לאכול קדשים באנינות שנ' (ויקרא י, יט) ואכלתי חטאת היום הייטב בעיני ה'. ואף אם ימצא לאו באזהרה מעשר הרי שניהן לאו אחד הם שלא יאכל קדשים באנינות ואין למנותם שנים כי אם הכל בלאו אחד:

¹⁴⁹ רמב"ם בהשגות לספר המצוות בסוף השורש השמיני

¹⁵⁰ במנחת חינוך מצוה תרח אות א כתב על מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן הנ"ל ויש עוד נפקא מינה, דאי רק בעשה דשמחה כו' אין אסור בהנאה לאונן, אבל לאלו הסוברים דיש לאו לא אכלתי וגו' אסור גם בהנאה כמו כל איסורי חורה, דק"ל כר' אבהו כל מקום שנאמר לא תאכלו וגו' איסור הנאה ג"כ במשמע, ולחלק בין לאו דלהבא ללאו השלילות מהיכא תיתי, אפשר דאסור בהנאה ג"כ לדעת הרמב"ם וסיעתו. אף שחוזר להיתרו בלילה, מ"מ אם אין קרא להתיר אסור בהנאה, עיין בסוגיא דחזקיה ור' אבהו והדברים ארוכים אין כאן מקומם

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

ולאו דוקא מעשר שני בעצמו¹⁵¹, הוא הדין הלקוח בכסף של מעשר שני אסור לאכול באנינות מלאו זה.

איזהו אונן¹⁵² זה המתאבל על אחד מן הקרובים שהוא חייב להתאבל עליהן מן התורה, ואלו הם אמו ואביו בנו ובתו ואחיו ואחותו מאביו¹⁵³. וי"א¹⁵⁴ אף האיש על אשתו הנשואה.

אפילו¹⁵⁵ מת לו מת בשבת ויו"ט ואפילו על הרוגי בי"ד הוי אונן מן התורה, ולוקה אם אכל מעשר שני.

ולא מעשר שני¹⁵⁶ בלבד אלא כל הקדשים¹⁵⁷ כולן בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים אם אכלן באנינות של תורה לוקה ובאנינות של דבריהן מכין אותו מכת מרדות. וי"א¹⁵⁸ שאינו לוקה.

ואע"פ שכהן¹⁵⁹ גדול עובד אונן אסור לאכול בקדשים, וכן אינו חולק לאכול בערב. לפיכך מי שמת לו מת לאחר יום המיתה כל יום הקבורה אינו מקריב ואינו אוכל בקדשים מדבריהם, וטובל ואוכל לערב ויום שמועה קרובה ויום ליקוט עצמות הרי הוא כיום קבורה שאינו תופש לילו ואפילו מדבריהם, לפיכך טובל ואוכל בקדשים לערב אבל יום המיתה כשם שאסור לאכול בו קדשים מן התורה, כך אסור לאכול בלילו מדבריהם חוץ מן הפסח בלבד שהוא אוכל לערב¹⁶⁰.

בזמן שאין בית המקדש קיים כיון שאינו נאכל אף בירושלים אין לוקין אפילו אכלו בירושלים¹⁶¹.

¹⁵¹ שם ברמב"ם פ"ז הי"א

¹⁵² שם הלכה ו

¹⁵³ רמב"ם ריש פ"ב מהלכות אבל

¹⁵⁴ נמוקי יוסף מו"ק סי' אל"ף רד

¹⁵⁵ מנחת חינוך מצוה תרח קרן אורה מו"ק כ ע"ב

¹⁵⁶ רמב"ם ביאת המקדש הלכה ז

¹⁵⁷ עיין בפסחים כד ע"א, דאמרינן מה מעשר הקל וכו' כל שכן קדשים דחמירי, וכי תימא אין מזהירין מן הדין, היקשא הוא לא תוכל וגו', הכי נמי לענין אנינות כיון דאיתקש ועיין בזבחים ק"א ע"א דמבואר שם לענין אנינות דקדשים דקל וחומר ממעשר הקל, ולא הקשו הא אין מזהירין וכו'. ואפשר ליישב שראיתי בסמ"ג בלאוין רס"ג (בסוף המצוה) שכתב דאיכא איסור עשה באכילת קדשים באנינות שנאמר (במדבר י"ח, ח') למשחה וגו', וזה מבואר בגמ' דף ע"ג, א"כ כיון דאיכא עשה שפיר מזהירין מן הדין כסברת הרב המניד בפ"ב ממאכלות אסורות ה"א

¹⁵⁸ לדעת הרמב"ן בהשנות לספר המצוות הנ"ל

¹⁵⁹ רמב"ם ביאת המקדש שם ה"ח

¹⁶⁰ שם הלכה י

¹⁶¹ מנחת חינוך תרט אות ו ותרח אות ט חזו"א דמאי סי' ג ס"ק ב שאין לוקים אלא במקום אכילתו וכנ"ל ולשיטת הרמב"ם פ"א מתרומות והרב המחבר נמשך אחריו בסדר שופטים (מצוה תק"ז) דגם בזמן בית שני

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

טז. מעשר חמור שכן טעונין כסף צורה

כבר התבאר במסכת ב"מ דף מז: ודף נד. שאין פודין פירות¹⁶² מעשר אלא בכסף¹⁶³, שנאמר (דברים יד פסוק כה) וְצִרְתָּ הַכֶּסֶף.

ועל כל המטבעות¹⁶⁴ יכול לחלל לכתחלה אפי' על של נחשת או של שאר מיני מתכות וכן על המטבע של זהב של עץ¹⁶⁵ או של חרס¹⁶⁶ אם הוא יוצא בהוצאה, וגם מטבעות בזה"ז שאין להן שיווי עצמי¹⁶⁷ מ"מ כיון שיש בהן שיווי משום שהן מטבע שפיר חשיב שיווי, איך אין פודין על שטרות מטבע של נייר¹⁶⁸, ובמקומות שאין מטבע של זהב יוצא בהוצאה ואין עושין אותו אלא לנוי א"א לחלל עליו.

ואין פודין בכסף שאינו מטבע אלא בכסף מפותח שיש עליו צורה או כתב שהכתב בולט¹⁶⁹, ואם פדה בלשון של כסף או זהב או נחשת וכיוצא בו כגון מטבע עגולה כצורת זוזים ומוכנין לצור עליהן את הצורה בחותם אבל עדיין

תרומות ומעשרות רק מדרבנן, א"כ אפילו בזמן הבית אינו נוהג מן התורה לא תעשה זו, ובזמן שהיה בביאת כולם אינו תלוי בבית והיו תרומות ומעשרות מן התורה אפילו שלא היה בית. אך כוונת הרב המחבר כך היא, בזמן שחייב בתרומות ומעשרות מן התורה לכל מר כדאית ליה. ואפשר דשלא בזמן הבית אף לשיטת הסוברים דמעשרות הוּו מן התורה בזמן הזה, מ"מ כיון דבזמן שאין בית אינו נאכל מעשר שני בירושלים כמבואר ברמב"ם כאן פ"ב ה"א, והרמב"ם כתב כאן פ"ג הל' ה' שאינו חייב על הלאו דאנינות רק במקום אכילתו בירושלים, א"כ האידנא דאינו נאכל בירושלים כיון דאין בית, אין עובר על הלאו הזה, דאינו מקום אכילתו, כן נראה (שם)

¹⁶² רמב"ם הלכות מעשר שני ונטע רבעי פרק ד הלכה ט

¹⁶³ אין כונת רבנו לאפוקי פירות דהרי דעתו לעיל ה"ב דמחללין על פירות אלא כונתו על דברים שאין ראויין לאכלן בירושלים דעל זה א"א לחלל אלא על מטבע. ר"י קורקוס ועי' כ"מ לעיל ה"ב

¹⁶⁴ חז"א דמאי סי' ג' סק"ב ועי' בס' המעשר והתרומה פ"א בביאורו סקס"ז.

¹⁶⁵ ומש"כ הר"ש בפ"ק דמע"ש מ"ב דמטבע של עץ שיש עליו צורה הוא אסימון היינו כשאין יוצא בהוצאה.

¹⁶⁶ דרך אמונה שם ס והביא ראיה מתנחומא תרומה סי' ו' המלכות הוּו עתידה להשתמש במטבע של חרס ועי' בספרי ראה סי' ק"ז ומנין לעשות שאר מטבע ככסף ת"ל כסף כסף ריבה כ"ג הגר"א ע"ש.

¹⁶⁷ חז"א דמאי סי' ג' סק"ב ועי' בפ"ת יו"ד סי' ש"ה סק"ז

¹⁶⁸ שאין עושין מעשה במה שלא שמענו מרבתינו ואפשר דלא ליתי לזלזולי בפדיונו אין לעשות כן וצ"ע.

¹⁶⁹ ואם הכתב שוקע אם אינו עשוי אלא לעשות בתוכו מטבעות כעין דפוס שעתיד להיות המטבע עליו וצורתו שוקעת כדי להיות בולטת במטבע הוא בכלל אסימון אבל אם ידוע שיוצא בהוצאה בודאי אפשר לחלל עליו. מאירי בריש הזהב וברף מ"ז ב' שם בשם י"מ.

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת מכות

לא נעשה עלי' הצורה, וכן מעות הניתנות לסימן בבית המרחץ, והם הנקראים אסימון לא עשה כלום, וי"א¹⁷⁰ שאסימון הוא מטבע עם צורה שאין יוצא בהוצאה. וי"א¹⁷¹ שנשברה צורתו ואפי' בזה"ז¹⁷² שאין מע"ש נאכל אין לחלל על אסימון ועל אלו שאין מחללין.

ואין פודין במטבע שהיא פחותה מפרוטה¹⁷³ מפני שהוא כפודה באסימון. ואפילו פודה¹⁷⁴ על הרבה מטבעות כאלו. וכן אם במטבע יש בה פרוטה אלא שהוא מחלל המעשר ששוה יותר על חצי ממנה ג"כ לא מהני.

¹⁷⁰ תוס' לעיל מד.

¹⁷¹ רמב"ן ר"פ הזהב.

¹⁷² שו"ע יו"ד סי' של"א סעיף קל"ח במסקנתו ועי' בישועות מלכו לעיל פ"ב ה"ב שתמה על מה שהמחבר רצה להקל בזה

¹⁷³ וכן כשמחלל על פירות לפ"ד רבנו צריך שיהא בהן ש"פ כנ"ל פ"ב ה"ג ומ"מ מצטרפין כמה פירות לש"פ.

¹⁷⁴ כסף משנה ור"י קורקום

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

